

Хольченкова Наталія Миколаївна

ORSID 0000-0001-6286-0530

*Доктор філософії, доцент кафедри
фізичного виховання та хореографії,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(Чернігів, Україна)E-mail: allyans.cn@gmail.com*

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ НА ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВУ СФЕРУ ТА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ПІДЛІТКІВ

Одним із ефективних засобів забезпечення гармонійного та всебічного розвитку особистості може виступати сучасна хореографія, як креативний вид мистецтва, який має потужний вплив на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток дитини та забезпечує можливості для її самовираження та самореалізації, а також зняття емоційної напруженості й подолання стресу, що особливо важливо в підлітковому віці, який характеризується інтенсивними змінами в фізіологічному та психічному розвитку та багатьма різноманітними суперечностями та кризами.

***Мета дослідження** – розкрити вплив сучасної хореографії на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків.*

***Методологія** дослідження включає аналіз наукової літератури з проблеми вікових особливостей підліткового віку, систематизації та узагальнення теоретико-методологічних засад в галузі сучасної хореографії.*

***Наукова новизна** полягає в розкритті впливу сучасної хореографії на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків.*

В роботі визначено основні фізіологічні та психологічні властивості підліткового віку, як переломного віку становлення й формування особистості, одного з основних періодів росту і формування організму, під час якого здійснюється швидкий розвиток усіх органів тіла та всіх пізнавальних процесів психіки.

Як вид мистецтва, саме сучасна хореографія, яка не має кордонів та сталих канонів, ані за змістовним, ані за руховим компонентом, дає можливість виразити власне «Я», розкрити свою індивідуальність, духовний світ, передати засобами рухів свої почуття, настрій, думки, емоції, що сприяє формуванню психоемоційних станів підлітків. Підбір цікавого оригінального змістовного репертуару, сучасного музичного супроводу, створення художнього образу надають можливість для розвитку уяви, фантазії, пізнання нового, виховання моральних цінностей та духовного розвитку. На основі формування стійкого інтересу та високого рівня мотивації, заняття сучасним танцем мають великі можливості для розвитку таких вольових якостей підлітка, як впевненість у собі, цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, ініціативність, самостійність, сміливість, що має позитивний вплив на формування особистісного потенціалу дитини.

***Висновки.** Сучасна хореографія, як креативний вид мистецтва, має потужний вплив на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків, що сприяє гармонійному та всебічному розвитку особистості. Враховуючи широкий арсенал прийомів, засобів та форм творчої діяльності, сучасна хореографія забезпечує розширення світогляду, підвищення рівня свідомості, відкриває можливості для самовираження та самореалізації, а також сприяє подоланню стресу та зняттю емоційної напруженості, що особливо важливо в підлітковому віці, який характеризується інтенсивними змінами в фізіологічному та психічному розвитку та багатьма різноманітними суперечностями та кризами.*

***Ключові слова:** сучасна хореографія, емоційно-вольова сфера, духовний розвиток, підлітки.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах перетворень в соціально-економічній та культурно-духовній сферах життя українського суспільства проблема гармонійного всебічного розвитку дітей та молоді набуває особливого соціального та педагогічного значення. Відповідно до нормативно-правових документів – Конституції України, законів України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про охорону здоров'я», Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки та інших, одним

із пріоритетів державної політики є створення оптимальних умов для формування, збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді, формування фізично здорової та духовно багатой особистості.

Однак, діджиталізація суспільства, введення дистанційної форми навчання, збільшення навчального навантаження на школярів призводять до збільшення кількості психосоматичних розладів. Погіршення стану здоров'я дітей, збільшення емоційної напруженості та стресових факторів, зниження рівня мотивації до активного способу життя актуалізують пошук нових форм та підходів до здоров'язбереження та творчого виховання молоді. Заняття сучасними танцями можуть вирішувати завдання не тільки підвищення рухової активності, а й впливу на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток дитини та забезпечення можливості для її самовираження та самореалізації, що особливо важливо в підлітковому віці, який характеризується інтенсивними змінами в фізіологічному та психічному розвитку дитини та багатьма різноманітними суперечностями та кризами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різнобічний розвиток особистості засобами хореографії розкривається дослідниками у різних аспектах: особливості виховного потенціалу танцювального мистецтва (В. Богута, Ю. Гончаренко, П. Коваль, С. Куценко, А. Тараканова, П. Фриз), розробка теорії та методики викладання хореографії (В. Верховинець, О. Голдрич, Г. Гусєв, Б. Колногузенко, Л. Цветкова, С. Шалапа, Д. Шариков); визначення поняття «сучасний танець», специфіка його генезису та особливості розвитку (Д. Бернадська, Б. Колногузенко, Л. Мова, В. Никитин, Ю. Тараненко, Д. Шариков).

Особливості підліткового віку розкрито в чисельних наукових працях: фізичний розвиток підлітків розглядали Г. Апанасенко, О. Івашенко, Т. Круцевич, О. Худолій; психологічні особливості підліткового віку вивчали Б. Волков, Т. Гурлева, Т. Кирпенко, А. Реан, Д. Шеффер, формуванню здорового способу життя підлітків приділяли увагу В. Кузьменко, С. Лапаєнко, Т. Шаповалова.

Мета дослідження – розкрити вплив сучасної хореографії на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків.

Завдання дослідження: визначити основні фізіологічні та психологічні властивості підліткового віку, розглянути характерні особливості сучасної хореографії, висвітлити можливості сучасної хореографії для розвитку емоційно-вольової сфери та духовного розвитку підлітків.

Методологія дослідження включає аналіз наукової літератури з проблеми вікових особливостей підліткового віку, систематизації та узагальнення теоретико-методологічних засад в галузі сучасної хореографії.

Наукова новизна полягає в розкритті впливу сучасної хореографії на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах світової інтеграції нашої держави, впровадження інноваційних технологій в усі сфери життя та активне залучення молоді до цих процесів досить актуальним є проблема пошуку новітніх шляхів для самореалізації та творчого розвитку учнівської молоді, що особливо важливо в підлітковому віці, який є переломним віком становлення й формування особистості.

Одним із ефективних засобів забезпечення гармонійного та різнобічного розвитку особистості дитини, розвитку її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних цінностей може виступати сучасна хореографія, як вид мистецтва з потужним креативним потенціалом. Останнім часом з'явилося багато танцювальних студій, гуртків, секцій, колективів, що свідчить про престижність, масовість та популярність сучасного танцю, як виду діяльності в позаурочний час. Цей унікальний феномен молодіжної популярної культури об'єднав фізичну культуру, мистецтво, дозвілля, перетворившись на стиль та спосіб життя значної частини підлітків. Безмежний потенціал сучасного танцю для всебічного розвитку особистості, інноваційні техніки виконання та методики викладання розкриваються в дослідженнях українських та зарубіжних авторів [1; 12; 13; 14], але нагальним залишається питання здійснення систематизації та узагальнення теоретичних знань в галузі сучасного танцю, дослідження впливу сучасного танцю на становлення та розвиток особистості підлітків та розробки відповідного науково-методичного матеріалу.

Однією з головних особливостей хореографічної діяльності є психофізичний розвиток людини, оскільки під час виконання танцю одночасно задіяні всі системи органів (скелетно-м'язова, опорно-рухова, дихальна, серцево-судинна) та пізнавальні психічні процеси (відчуття, сприймання, увага, репродуктивне і продуктивне мислення, уява, пам'ять). Хореографічна діяльність не лише задовольняє потребу школярів у руховій активності, а й сприяє їхньому цілісному розвитку: адекватне вираження в тілесних рухах думок, емоцій, почуттів; хореографічна діяльність характеризується творчою природою, до якої відносяться інноваційність, винахідливість мислення дитини, її розвинені знання, емоції та почуття [3, 53].

Для формування гармонійно розвиненої особистості повинні бути створені сприятливі умови у відповідності з її фізіологічними та психічними особливостями, що викликає необхідність визначення основних фізіологічних та психологічних властивостей підлітків. У наукових джерелах можна знайти різні точки зору щодо поняття підліткового віку, але більшість фахівців у галузі вікової психології (Л. Виготський, М. Безруких, М. Савчин, М. Заброцький, Д. Ельконін, Д. Фельдштейн) зазначають, що

підлітковий вік – один із найскладніших та найвідповідальніших періодів становлення й розвитку особистості людини.

Підлітковий вік, який починається приблизно в 10-11 років та триває в середньому до 15 років, є одним з основних періодів росту і формування організму, у цей час здійснюється швидкий розвиток тіла, усіх органів і тканин. Прискорення темпів росту в підлітковому періоді пов'язане з посиленням функції статевих залоз, що визначає багато різних аспектів перебудови діяльності організму. Якісні й кількісні зміни відбуваються в розвитку інтелектуальної сфери та всіх пізнавальних психічних процесів. Протягом усього підліткового віку поступово формується нова суб'єктивна реальність, що перетворює уявлення індивіда про себе й інших. Саме в цьому віці інтенсивно формуються самосвідомість і самооцінка, здатність до аналізу навколишніх явищ [10, 180]. У всіх напрямках відбувається становлення якісних новоутворень внаслідок перебудови організму, трансформації взаємин з дорослими та однолітками, освоєння нових способів соціальної взаємодії, розвитку самосвідомості, інтересів, пізнавальної та учбової діяльності [5, 372].

В підлітковому віці відбувається бурхливий розвиток емоційної сфери. Емоції (лат. *emovere* – збуджувати, хвилювати) – узагальнена чуттєва реакція, що виникає у відповідь на різні за характером екзогенні (ті, що йдуть з навколишнього середовища) і ендогенні (ті, що виходять із власних органів і тканин) сигнали, які обов'язково викликають певні зміни у фізіологічному стані організму [6, 178]. Емоційна сфера підлітків характеризується підвищеною збудливістю і реактивністю різкою зміною настрою, що пов'язано з перебудовою гормонних і фізіологічних процесів властивий пубертатному періоду [7, 40].

У процесі хореографічної діяльності яскраво проявляються індивідуальні характеристики психічних процесів і властивостей дитини, її особливості мислення, характеру, емоційно-вольових особливостей, що позитивно впливає на розвиток психоемоційних станів підлітка. Провідна функція хореографічного мистецтва – вираження емоцій і почуттів. Поза вираженням це мистецтво не існує. Тому основними виражально-зображальними засобами в ньому виступають загальнолюдські засоби передавання емоцій і почуттів – інтонація, міміка, виражальні рухи, пози, жести, художньо узагальнені танцювальні рухи [2, 72].

Як вид мистецтва, саме сучасний танець, який не має кордонів та сталих канонів, ані за змістовним, ані за руховим компонентом, дає можливість виразити власне «Я», розкрити свою індивідуальність, духовний світ, передати засобами рухів свої почуття, настрої, думки, емоції. Таким чином, однією з особливостей сучасного танцю виступає індивідуальне осмислення власного світогляду і вираження поглядів та емоцій засобом руху в авторській манері та інтерпретації виконавця [11, 177]. Отже, заняття сучасними танцями відкривають можливості для вираження своїх емоцій, як позитивних, так і негативних, при цьому вагомим чинником вибору підлітком занять саме цього напрямку хореографії є відсутність страху чи боязні зробити помилку, оскільки головною особливістю сучасного танцю є свобода вираження своїх думок та емоцій засобом руху.

У середній школі підлітки, опановуючи мовою хореографічного мистецтва, здатні самостійно осягати хореографічні твори, що створює передумови для власної художньої діяльності. У підлітковому і юнацькому віці фізичні дані й експресивні тілесно-рухові особливості набувають першорядного значення. Акцентуються позитивні емоційні стани. Підлітки, як правило, ще не в змозі зрозуміти тілесно-рухову пластичність дорослих і адекватно її оцінити. Однак ознаки граціозного виконання, яскраво вираженої емоційної танцювальної дії вони можуть виділити. У міру накопичення життєвого досвіду вони починають більш багатогранно сприймати й оцінювати себе та інших. Наявність естетичного ідеалу як заходу втілення краси в мистецтві й житті створює основи творчості в будь-якій вибраній сфері діяльності [9].

У підлітковому періоді зазнає значних змін емоційно-вольова сфера, особливістю якої є розвиток свідомої регуляції, оскільки помітного розвитку набувають вольові якості – наполегливість, впертість у досягненні мети, вміння долати перешкоди і труднощі тощо. Л. Виготський зазначав, що у підлітків найчастіше спостерігається не слабкість волі, а слабкість цілей, коли молодшим підліткам просто немає задля чого долати різні перепони, а також власні лінощі [4, 153]. Враховуючи велику кількість цікавих, креативних прийомів, засобів та форм творчої діяльності, формування стійкого інтересу та високого рівня мотивації, заняття сучасним танцем мають великі можливості для розвитку таких вольових якостей підлітка, як впевненість у собі, цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, ініціативність, самостійність, сміливість, що має позитивний вплив на формування особистісного потенціалу дитини.

Регулярні тренувально-репетиційні заняття, концертні виступи сприяють тренуванню волі у напрямку виконання навчальних завдань, буденних обов'язків, користуючись різними прийомами керування своєї поведінки: боротьба з поганими звичками, збентеженістю, запальністю та лінощами. Усі ці дії сприяють розвитку в підлітковому віці витримки, самоконтролю та оволодінню прийомами контролю та планування своїх дій при виконанні складних навчальних завдань та доручень. Підлітки вже здатні не тільки контролювати свою поведінку, а й помічати недоліки своєї поведінки та критикувати себе. Вони починають користуватись прийомами саморегуляції, самозаборони, самодисципліни, самонаказу та самопереконання. З'являється найважливіша якість волі – організованість [8, 8].

Велике значення для формування мотивації до занять сучасними танцями та успішної творчої діяльності підлітків має застосування цікавих нестандартних креативних форм занять з сучасного танцю: імпровізація, шоу-клас, джем, батл, челендж, майстер-клас, а також хореографічні засоби, які нерозривно пов'язані з руховими завданнями: це музичний супровід, репертуар та художній образ (костюм, макіяж, декорації), використання яких мають позитивний вплив на психоемоційний стан та розвиток творчого потенціалу особистості вихованця.

Одна з головних характерних особливостей сучасного танцю, яка сприяє формуванню психоемоційному стану підлітків та мотивації до занять – це сучасна музика. Танець органічно взаємопов'язаний з музикою. Музика викликає в організмі фізіологічні зміни (підсилює метаболізм, стабілізує м'язовий тонус, змінює кров'яний тиск, емоції), впливає на емоційний стан, створює настрій, пробуджує смуток або радість, вселяє віру у власні сили і можливості, налаштовує на боротьбу, тонізує та народжує прагнення до високих ідеалів. Танці допомагають знижувати емоційні реакції: хвилювання, афекти, неусвідомлені переживання, завдяки ритму та тілесним рухам [8, 9]. Саме сучасна популярна музика відіграє вирішальну роль при виборі підлітком сучасного танцю як свого захоплення, оскільки дозволяє природно зануритися в атмосферу сучасного життя та вдало використовувати набуті навички та вміння в своєму повсякденному житті, особливо при спілкуванні з ровесниками з метою самовираження.

Для розкриття головного ідейного змісту постановки важливе місце займає створення художнього образу за допомогою костюму, макіяжу та декорацій (за необхідності). Художній образ є своєрідним сплавом зовнішніх та внутрішніх рис людської особистості, допомагає приміряти новий образ, вжитися в характер героя, пережити нові емоції та втілити власні думки. Використання художнього образу може виступати ефективним інструментом для розвитку психоемоційної сфери молодшого підлітка.

Враховуючи велике значення вибору теми, образу танцювальної композиції на духовний розвиток та формування особистості підлітка, важливе місце в процесі навчання сучасного танцю займає підбір репертуару, який має дотримуватися наступних вимог:

- ідейність (сучасна спрямованість, виховна та пізнавальна значущість);
- художність (виразність лексичного матеріалу, відповідність його темі та ідеї танцю, відповідність музичному матеріалу);
- доступність (урахування вікових можливостей виконавців: здатність зрозуміти ідею композиції, емоційно передати його зміст; вікових інтересів та рівня хореографічної підготовки);
- яскраве художнє оформлення твору (підбір костюму, макіяжу, зачіски, реквізиту);
- оригінальність та креативність (як засіб зацікавленості та мотивації до творчої діяльності та розвитку особистісного потенціалу) характерні саме сучасному танцю, який не обмежений нормами або чіткими правилами.

Доцільно обрана тема, образ або сюжет хореографічної постановки сприяє формуванню моральних цінностей, тлумачення таких понять як совість, честь, гідність, добро, зло, любов, що має велике значення для розвитку духовного здоров'я та формування соціально зрілої творчої особистості.

Сучасний етап розвитку хореографії характеризується акумуляцією величезного життєвого змісту і своєрідного у своїх специфічних проявах мистецького досвіду людства. Зміст хореографії у широкому розумінні насправді адекватний життєвій дійсності. Він реалізований у художній формі численних хореографічних образів і творів. Отже, палітру образів і розмаїтий зміст хореографії становлять: люди різного віку, статі, різних століть і поколінь, соціального статусу, професійної спрямованості тощо; переживання, почуття, стани людей, їхні характери, вчинки, а також спілкування, взаємини людей; особливості національного менталітету як певного способу мислення загалом і музично-пластичного зокрема; природа у різноманітних її проявах, пори року, світ тварин і птахів, ставлення людини до них; народні звичаї, мораль, етика, побут, різні сфери трудової діяльності; літературні сюжети, суспільно-історичні події та сьогодення тощо [12, 74-75].

Для більш точної передачі образу або емоції при розучуванні танцювальної композиції доцільно використовувати наступні методи та прийоми: детальна емоційна розповідь педагогом задумки, змістовний опис образу або сюжету; бесіда – обговорення матеріалу, включення творчих завдань для зацікавленості виконавців та налаштування їх на спільну творчу діяльність (уявити образ, описати словами, переказати свій досвід, передивитися відеоматеріал на задану тему, тощо); прослуховування й аналіз музичного супроводу; розучування комбінацій та постановка номеру на основі співтворчості педагога та учнів; робота над емоційною складовою композиції (робота з мімікою, виразом емоцій).

Таким чином, враховуючи широкий зміст та багатство вибору тематичного матеріалу, саме сучасна хореографія, яка тісно пов'язана із багатством духовного світу особистості, її особливостями мислення та характеру, має потужний потенціал для формування психоемоційних станів та розвитку психічного й духовного здоров'я, оскільки надає можливість розвитку уяви, фантазії, пізнання нового та індивідуального відтворення власних думок та образів засобом руху.

Висновок. Одним із ефективних засобів забезпечення гармонійного та всебічного розвитку особистості може виступати сучасна хореографія, як креативний вид мистецтва, який має потужний вплив на емоційно-вольову сферу та духовний розвиток підлітків. Враховуючи широкий арсенал прийомів, засобів та форм творчої діяльності, сучасна хореографія забезпечує розширення світогляду та

підвищення рівня свідомості, відкриває можливості для самовираження та самореалізації, а також сприяє подоланню стресу та зняттю емоційної напруженості, що особливо важливо в підлітковому віці, який характеризується інтенсивними змінами в фізіологічному та психічному розвитку та багатьма різноманітними суперечностями та кризами.

References

1. Бігус О. О., Маншилін О. О., Кондратюк Д. О. та інші. Сучасний танець. Основи теорії і практики. Київ: Видавництво Ліра, 2017. 332 с.
Bigus, O. O., Manshylin, V. V., Kondratiuk, D. O. and others. (2017). Suchasni tanets. Osnovy teorii i praktyky [Modern dance. Fundamentals of theory and practice]. Kyiv, Ukraine. Vydavnytstvo Lira.
2. Волошина Л. Особливості підготовки фахівців-хореографів. *Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство*. Львів, 2014. Вип. 14. С. 267-273.
Voloshyna L. (2014). Osoblyvosti pidhotovky fakhivtsiv-khoreohrafiv [Features of training of choreographer specialists]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Mystetstvoznavstvo – Bulletin of Lviv University. Series: Art History*. Issue 14, 267–273.
3. Гончаренко Ю. В. Структурні компоненти естетичного виховання молодших школярів у процесі хореографічної діяльності. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 157. С. 51–54.
Goncharenko, Yu. V. (2017). Strukturni komponenty estetychnoho vykhovannya molodshykh shkoliariv u protsesi khoreohrafichnoyi diyalnosti [Structural components of aesthetic education of junior schoolchildren in the process of choreographic activity]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky – Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*. Issue 157, 51–54.
4. Гуцало Е.У. Вікова психологія: курс лекцій. Кіровоград: КДПУ імені В. Винниченка, 2004. 186 с.
Hutsalo, E.U. (2004). Vikova psykholohiya: kurs lektsiy [Age psychology: a course of lectures]. Kirovohrad, Ukraine: KDPU imeni V. Vynnychenka.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
Dutkevych, T. V. (2012). Dytyacha psykholohiya: navchalnyi posibnyk [Child psychology: textbook]. Kyiv, Ukraine: Tsentr uchbovoyi literatury.
6. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології та педагогіки: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 528 с.
Stepanov, O. M. & Fitsula, M. M. (2012). Osnovy psykholohiyi ta pedahohiky: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of psychology and pedagogy: textbook. way]. Kyiv, Ukraine: Akademvydav.
7. Кирпенко Т. М. Бохонкова Ю. О. Механізми психологічного самозахисту підлітків: монографія. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 176 с.
Kurpenko, T. M. & Bokhonkova Yu. O. (2017). Mekhanizmy psykholohichnoho samozakhystu pidlitkiv: monohrafiya [Mechanisms of psychological self-defense of adolescents: monograph]. Syevyerodonetsk, Ukraine: vydavnytstvo SNU im. V. Dalya.
8. Полілуєва І. В. Вікові особливості емоційно-вольової регуляції діяльності людини. *Науковий огляд*. №8(29), 2016. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/938> (дата звернення 20.08.2019)
Poliluyeva, I. V. (2016). Vikovi osoblyvosti emotsiyno-volovoyi rehulyatsiyi diyalnosti lyudyny [Age features of emotional and volitional regulation of human activity]. *Naukovyi ohliad – Academic Review*. Issue 8 (29). Retrieved from: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/938> (data zvernennia 20.08.2019).
9. Рожко М. М. Вплив хореографічного мистецтва на формування особистості людини. *Науковий вісник Донбасу*. 2014. №4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_4_26. (дата звернення 21.08.2019).
Rozhko, M. M. (2014). Vplyv khoreohrafichnoho mystetstva na formuvannya osobystosti lyudyny [Influence of choreographic art on the formation of human personality]. *Naukovyi visnyk Donbasu – Scientific bulletin of Donbass*. Issue 4. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_4_26.
10. Руховий розвиток школярів різних вікових груп: наукове видання / за наук. ред. М. О. Носка. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 408 с.
Rukhovyy rozvytok shkoliariv riznykh vikovykh hrup: naukove vydannya / redaktsiya M.O. Nosko (2020) [Motor development of schoolchildren of different age groups: scientific edition /edited by M.O. Nosko]. Chernihiv, Ukraine: Desna Polihraf.
11. Хольченкова Н. М. Сучасний танець як засіб здоров'язбереження: основні характеристики та особливості розвитку. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. 2018. Вип. 152, т. 2. С. 176–180.

- Kholchenkova, N. M. (2018). Suchasnyy tanets yak zasib zdorovyazberezhennya: osnovni kharakterystyky ta osoblyvosti rozvytku [Modern dance as a means of health care: main characteristics and features of development]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of T. G. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University*. Issue 152 (2). Vol. 2, 176–180.
12. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с.
Shevchuk, A. S. (2016). *Dytiacha khoreohrafiia* [Children's choreography]. Ternopil, Ukraine: Mandrivets.
13. Brodie J. *Dance and Somatics: Mind-Body Principles of Teaching and Performance*: McFarland, 2012. 235 p.
14. Kassing G., Jay-Kirschenbaum D. *Dance Teaching Methods and Curriculum Design: Comprehensive K-12 Dance Education: Human Kinetics*, 2nd Edition, 2020. 511 p.

Kholchenkova Nataliia

ORSID 0000-0001-6286-0530

*Doctor of Philosophy, Associate Professor of
Physical Education and Choreography Department,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Ukraine, Chernihiv) E-mail: allyans.cn@gmail.com*

THE INFLUENCE OF MODERN CHOREOGRAPHY ON THE EMOTIONAL AND VOLITIONAL SPHERE AND SPIRITUAL DEVELOPMENT OF ADOLESCENTS

One of the effective means of ensuring the harmonious and diverse development of personality can be modern choreography, as a creative art form that has a powerful impact on the emotional and volitional sphere and spiritual development of the child and provides opportunities for self-expression and self-realization as well as relieving emotional tension and overcoming stress, which is especially important in adolescence, which is characterized by intense changes in physiological and mental development and many different contradictions and crises.

The purpose of the study is to reveal the influence of modern choreography on the emotional and volitional sphere and spiritual development of adolescents.

The research methodology includes the analysis of the scientific literature on the problem of age characteristics of adolescence, systematization and generalization of theoretical and methodological principles in the field of modern choreography.

The scientific novelty is to reveal the influence of modern choreography on the emotional and volitional sphere and spiritual development of adolescents.

The main physiological and psychological properties of adolescence as a critical age of formation and formation of personality, one of the main periods of growth and formation of the organism, during which the rapid development of all body organs and all cognitive mental processes.

As an art form, modern choreography, which has no boundaries and established canons, neither in content nor in the motor component, gives the opportunity to express their own «I», to reveal their individuality, spiritual world, to convey their feelings, moods, thoughts, emotions that contribute to the formation of psycho-emotional states of the child. Selection of interesting original meaningful repertoire, modern musical accompaniment, creation of an artistic image provide an opportunity for the development of imagination, fantasy, new knowledge, education of moral values and spiritual development of adolescents.

Based on the formation of lasting interest and high level of motivation, modern dance classes have great potential for the development of such volitional qualities of adolescents as self-confidence, purposefulness, perseverance, determination, initiative, independence, courage, which has a positive impact on personal development.

Conclusions. *Modern choreography, as a creative art form, has a powerful influence on the emotional and volitional sphere and spiritual development of adolescents, which contributes to the harmonious development of personality. Given the wide arsenal of techniques, tools and forms of creative activity, modern choreography provides a broadening of worldview and awareness, opens opportunities for self-expression and self-realization, and helps to overcome stress and relieve emotional tension, which is especially important in adolescence. physiological and mental development and many different contradictions and crises.*

Key words: *modern choreography, emotional and volitional sphere, spiritual development, adolescents.*

Стаття надійшла до редакції: 02.06.2022 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Гаркуша С. В.**